

13.11.2017

MUISTIO

Luonto ja luonnonmaisemat työpajan yhteenveto

Helsingin kansallisen kaupunkipuiston selvitystyöhön liittyvä ensimmäinen viidestä työpajasta järjestettiin to 28.9. klo 13 – 15.45 Viikin ympäristötalossa. Työpajan keskeinen tavoite oli hahmotella Helsingin tarinan luontoon ja maisemaan liittyviä osa-alueita ja näkökulmia. Työpajan alussa oli kaksi alustusta, toinen kansallisen kaupunkipuiston valmisteluprosessista ja toinen tiivis johdanto helsinkiläiseen luontoon ja maisemaan. Alustusten jälkeen ideoitin mitä / millaisia tulokulmia Helsingin luonto voisi tarjota kaupungin tarinaan. Saatuja ideoita kehiteltiin ja rikastettiin ja lopuksi pohdittiin millaisina alueina tai paikkoina mielenkiintoisimmat tulokulmat piirtyisivät kartalle.

Työpajaan oli kutsuttu Helsingin ja sen luonnon tiimoilla toimivia kansalaisjärjestöjä ja yhdistyksiä sekä aiheeseen liittyviä asiantuntijaorganisaatioiden edustajia. Työpajaan osallistui 28 henkeä helsinkiläisistä asukasyhdistyksistä, luontojärjestöistä, KKPH! – liikkeestä, Helsingin yliopistosta, Suomen ympäristökeskuksesta sekä kaupungin eri palveluista.

Alla on esitetty keskeisimmät työpajassa esiin nousseet teemat otsikkoina ja alkuperäiset kirjaukset jäsentämättömänä sanajoukkona. Sanajoukon alla on kursivilla pohdintaa ja tulkintaa käydystä keskustelusta. Karttatyöskentelyn tulokset ovat alkuperäisillä kartoilla ja niitä ei ole koottu tähän yhteenvetoon.

”Urbaani rannikkoihminen” eli helsinkiläinen tapa kokea ja olla luonnossa osana kaupunkia

- lajityypilliset tarpeet; luonnossa liikkuminen, inhimillinen ympäristö, hiljentyminen, luonnon tarkkailu ja ihailu, luontoon samaistuminen, terveysvaikutukset ja hyvinvointi, osana luontoa oleminen, luonnon viisaus, luonnossa olemisen ja liikkumisen tavat, ulkoilukaupunki; hyötyliikunta, ulkoilu, kansanhiihto, purjehdus, pyöräily, kävely, vuodenaikojen mukaan vaihtuvat lajit, talvisin meren jäällä liikkuminen, luonnon ja ihmisen hyvän yhteiselön puisto – hyödyttää molempia, Helsinki on purjehduksen mekka, luontokasvatus, piknikpaikat

Tässä voisi olla paljon mahdollisuuksia rakentaa tarinaa nimenomaan siitä näkökulmasta miten helsinkiläiset kaupunkiluontoa käyttävät osana arkeaan ja vapaa-aikaansa ja mikä merkitys sillä on vaikkapa hyvinvointiin. Tähän on

13.11.2017

MUISTIO

helppo liittää ajatuksia myös historiasta eli miten helsinkiläisten luontosuhde on muuttunut ja miltä tulevaisuus näyttää. Toinen ilmeinen täydentävä näkökulma on tietysti kokemuksellisuus.

Luontokokemus – kokemuksellisuus

- vuodenaikojen rikkaus; syysvärit, kevään raikas vihreys ja kukkivat puut, kesän monipuolinen värikirjo ja kukkivat keskus-alueet, puutarhaestetiikka, talven puunrungot, valkoisuus, talvisen valkoisen rakenteen hyödyntäminen, lumi ja jää, kaupunkilaisten luontosuhde; mutkaton, epäselvä, monimutkainen, henkilökohtainen jne, hiljentyminen, epätäydellisyyden hyväksyminen, vain olla ja kokea, vastakohtaisuus; maiseman avaruus – suljetut ympäristöt, hiljaisuus, pimeys, päivittäiset luontokokemukset suoraan kotiovelta, wow – kokemukset, huikeat hetket luonnossa yksin – muiden kanssa, tulevat tarpeet; mitä toimintamuotoja sadan vuoden päästä, lintujen äänet osana luontokokemusta

Tässä tulokulmassa siis helsinkiläinen keskiössä luonnon kokijana ja havainnoitsijana eli luontoa katsotaan helsinkiläisen näkökulmasta ja kokemusmaailmasta eri vuorokauden- ja vuodenaikoina. Tarinan näkökulmasta luonteva tulokulma hahmottaa helsinkiläistä kansallista kaupunkipuistoa; missä ovat paikat ja maisemat jotka ovat herättäneet tunteita, herkistäneet aisteja, missä on koettu asioita voimakkaasti, koettu yhteyttä luontoon jne. Paljon yhtymäkohtia urbaaniin rannikkoihmiseen. Voisi kuvitella että helppo tarkastella muutoksia myös ajassa, sekä menneeseen että tulevaan.

Meri / vesi – veden tarina

- mikä muinaisia asukkaita on vetänyt puoleensa Helsingin luonnossa; vesi ja meri kulkureittinä, kalastus, asutuksen historia, vesiliikenne, veden vaikutus luontoon ja kasvillisuuteen, eri tyyppeihin, hulevedet, vapaat luonnontilaiset rannat, puhdas vesi, purot, lähteet, pohjavesi, lammet (suolammet, kluuvilammet, puistolammet, kaivoslammet, soranottolammet), veden virtaus, Vantaanjoki, virtavedet kohtaavat meren, saaristo, saaristolinnut, kalat ja kalastus, muut veden elävät, vaelluskalat, erityisesti meritaimen, painovoimainen luonnonvesien virtaus; yksi luonteva kkp:n yhtenäisyyden rakenteista ja osa kytkeytyneisyyttä

Varsinkin meri nousi esiin vahvana teemana jo kevään aloitustilaisuudessa. Mereen ja veteen tulokulmina liittyy monia etuja tarinankerronnan kannalta; helppo kytkeä historiaan ja kaupungin muodostumiseen ja kehitykseen, vesi keskeisessä osassa kaupunkilaisten virkistäytymistä ja esim eri liikuntamuotoja, keskeinen elementti luonnon kokemisen kannalta, monia mielenkiintoisia asioita vaikkapa vesieläimien tulokulmasta (esim kuuluisat taimenpurot ja niiden uusi

13.11.2017

MUISTIO

tuleminen), vesi eri ilmentymismuodoissaan yhdistää alueita kokonaisuudeksi, Itämeren tytär. Veden näkökulmasta voisi helposti tarkastella myös helsinkiläisten luontosuhdetta; suruttomasta saastuttamisesta viemärointiin, jäteveden puhdistamiseen ja vedenlaadun parantumiseen, hulevesien roolin kasvuun ja siihen liittyviin tulevaisuuden ratkaisuihin, ilmastonmuutos.

Luontopääkaupunki

- villiluontoa kaupungin ytimessä, luontoa liikkua kaupungin keskustassa, saapuminen laivalla, jokamiehenoikeudet (marjojen ja sienien poiminta, julkisten alueiden sadonkorjuu) imago ulkomaalaisten silmissä, linnut, kalastus, kaupunkieläimet, flora ja fauna, eläinten ja ihmisten liikkumismahdollisuudet turvataan, Bluegreenqueen; ainutlaatuinen luonto pääkaupungissa, kv. vertailu, luonto osana urbaania ideaa, kestävä ja smart, fiksu kaupunki ei synny teknologialla – tarvitaan luontoa, puistot, vapaa-ajan kulttuuri, rakennettujen puistojen vehreys, kaupunki luonnon rikastuttajana

Luontopääkaupunkiteemalla voisi olla hyvin oma vahvuutensa matkailun, markkinoinnin ja brändäyksen näkökulmasta. Voisi olla yksi keino nostaa asiaa kansainväliselle tasolle vertailuilla esim muihin pääkaupunkeihin tai niihin kaupunkeihin joiden kanssa Helsinki kilpailee näkyvyydestä ja maineesta. Tähän helppo liittää myös kaupunkilaisten luontosuhdetta ”vert. urbaani villi”. Samoin kaupunkisuunnitteluun ja kehitykseen liittyvien teemojen kytkeminen onnistuisi helposti, vaikkapa ilmastonmuutokseen varautuminen, kaupunkilaisten terveys ja hyvinvointi ja luonnon merkitys tästä näkökulmasta. Mielenkiintoista myös Helsingin metsien rikkaus ja se miten tähän ehkä vähän yllättäväänkin tilanteeseen on tultu eli että juuri maamme pääkaupungista löytyy niin paljon monimuotoisia metsäalueita.

Kattavuus, kytkeytyneisyys

- jatkuvuus ja rajapinnat, pksseudun viherkehä, maisema ei noudata kuntarajaa – maisemakokonaisuudet, viherkäytävät, viheralueet – merialueet, retkikohteet, viljelymaisemat; maisemien muutos peltomaisemasta puutarhaksi, saapuminen lentokentältä peltojen halkikartanoympäristöt, Kumpulan kartanon laakso, perinnebiotoopit; niityt, hakamaat, ahot

Olisiko tämä ennemminkin yksi kriteerien täyttymiseen liittyvä ehto ja kehittämisen näkökulma kuin varsinainen tarinan tulokulma?

Auringon kierto

- auringon laskut / nousut, vuodenaikojen vaihtelut ja kierto (pohjoismainen erityispiirre), auringon kiertoa seuraava itä – länsi

13.11.2017

MUISTIO

avoimuus joka näkyy kaupunkisuunnittelussa, liittyy myös alueiden kytkeytyneisyyteen ja voitaisiin huomioida kkp runkorakenteessa, tähtitaivas, revontulet, kuutamot

Tässä paljon aineksia jotka saattaisivat hyvin sopia teemoina useisiin muihin aiheisiin. Vuoden ja vuorokaudenajat kannattaa tietysti aina muistaa niin sisällöissä kuin esim kuva-aineistoissa jne

Muutos

- historia; asuttaminen, ketkä tänne asettuivat, kalastajat, kylien synty, kartanoiden synty, maanviljelys, miten luonto on mahdollistanut ihmisen selviytymisen; ruoka, vaatteet ja turkikset, vilja, voi, terva, puu, muutoksen suunta; ajurit ja esteet, nimistö kertoo tarinan; luontonimistö, kulttuurinimistö. nimistön tarina kartalle = kkp:n peruskiviä, urbaani luonto, tulevaisuuden luontopaikat, ruderaatit, villit ja vapaat luontolaikut osana tiivistä kontrolloitua kaupunkia, Miten luonto näkyy kielessä; nimistö ja historia, slangi, myös se miten kieli on muuttunut ja kertoo suhteestamme luontoon, esim ekosysteemipalvelut jne

Luontotyypit ja niiden tarinat

- metsät ja metsän tuntu; kaupunkimetsät talousmetsänhoidon ulkopuolella – kaupunkiluontopotentiaali. Metsän tuntu; laajat yhtenäiset metsäalueet, latvuspeittävyys, lahoppuus, suljettu tila, hiljaisuus, puhdas ilma, synkät kuusikot, arvokkaat luonnonmaisemat; selvitys ehyistä luonnonmaisemista osana kkp hanketta, saarien omaperäinen, rantaluhat, lehdot, tärkeät lintualueet, miten luonnossa näkyy erilaisten elinkeinojen ja elämäntavan vaikutus, niityt, rantakalliot

Tämä poikkeaa – ainakin osittain - työpajan ehkä laajemmasta keskustelusta siinä mielessä että puhutaan enemmän luonnosta sinänsä – ilman ihmisen näkökulmaa. Jos halutaan nähdä kaupunkipuiston tarina siitä näkökulmasta, että miten runsas ja monipuolinen luonto Helsingissä on ja miten se esim on kehittynyt kaupunkiolosuhteissa, niin toki näinkin saadaan monipuolinen ja varmasti kiehtova kokonaisuus. Eli mentäisiin enemmän luonto kuin ihminen edellä.

Geologia

- avokalliot, jääkauden jäljet, rantakalliot, maaperä, terve monipuolinen maaperä "top soil" suojeltava siemenpankit

Kompassipuisto

- Helsingin sijainti laajiston kannalta itä-länsi, etelä – pohjoinen "solmukohdassa" – kompassipuisto

13.11.2017

MUISTIO

Teemojen kiteytys:

- luonnonmaisemat
- luontotyypit
- muutos, tulevaisuus
- aurinko, valoisuus, pimeys
- vesi joka yhdistää
- luonnollinen Helsinki, helppo saavuttaa, ainutlaatuinen
- aito luontokokemus (elämyksellisyys, meri-metsä, maisemien avoimuus)
- Itämeren tytär – metsän poika
- vuodenaikojen merkitys
- viisas, urbaani villi-ihminen
- luonnon käyttö ja kokeminen
- kompassi
- helsinkiläisyys
- aito maaperä
- monimuotoisuus (luontotyypit, metsät, elinkeinot ja kulttuurimaisemat)
- edustavuus (myös rak. ympäristö, kulkeminen)
- eri mittakaavojen huomioiminen lähi/kauko
- symbioosi luonto – kaupunki